

NAMŲ RUOŠA – KAIP SIZIFO AKMUO

Moterys – socialiai nuovokesnės? Galbūt. Tačiau mokslas atskleidžia – ne iš prigimties jos tokios. Socialinio rato kūrimo ir palaikymo įgūdžiai įgyjami gyvenimo eigoje ir tobulėja praktikuojami. Nereikia būti aiškiaregiu, kad suprastum, jog tam tikromis progomis kas nors turi pasirūpinti šventės organizavimu, dovanomis, vaišėmis, sveikinimais. Kas nors turi apskritai tas šventes atsiminti, pasiskaičiuoti jubiliejus ir sukaktuves, o laikui atėjus susiruošti į svečius arba tuos svečius pasikviesti.

„*Man nereikia, man neįdomu, manęs galite ir nesveikinti*“, – atsainiai pareiškė ne vienas vyras. Bet jei šiandien visos pasaulio moterys ims ir nustos šiais mažmožiais rūpintis? Neliks kalėdinių vaišių, niekas nepuoš eglučių, nemargins kiaušinių ir nekeps šventinių pyragų. Ar tai būtų blogai?

Daugelis mūsų tikriausiai neprieštarautume nuo tokio vartojimą skatinančio šurmulio pailsėti. Tačiau būtent pastangos palaikyti ryšius su šeima ir draugais suverpia bendruomenės tinklą, be kurio net didžiausio vienišiaus gyvenimas prarastų kokybę. Visi šie maži ritualai teikia žinojimą, kad priklausome šeimai, giminei, bendruomenei, kad esame kviečiami, laukiami, vertinami, mylimi. Tai vieni svarbiausių visų mūsų – ir moterų, ir vyrų – poreikių. Didžiausi karjeros pasiekimai neteiktų džiaugsmo, jei neturėtume savo socialinio rato, su kuriuo galėtume tomis pergalėmis dalintis.

Moterų pečius užgulęs ne tik šeimos ryšių mezgimas ir palaikymas, bet ir namų ruoša, maisto gaminimas, o kur dar vaikai... Dažnas vyras pasakys, kad šioji tokia netvarka jam netrukdo – kam visą laiką tvarkytis? Siurblių išsitraukia dažniausiai tik tris kartus paragintas ar norėdamas išvengti partnerės priekaištų.

Net pažangiausiose šalyse ant moters pečių užgula pagrindinė namų ruošos našta, nepriklausomai nuo išsilavinimo ar gaunamų pajamų. Filosofė Simone de Beauvoir, parašiusi feminizmo biblija vadinamą veikalą „Antroji lytis“, namų ruošą pavadino Sizifo darbu, nes ji niekada nesibaigia.

Augau šeimoje, kur moterų savaitgaliai slinkdavo tvarkant butą, gaminant maistą kitai darbo savaitei, skalbiant, džiaustant, lyginant, lankstant... Lyginti privalu buvo viską, pradedant patalyne, baigiant vyriškomis kojineis. Nekenčiau šio nesibaigiančio lažo. Viltis nušvito, kai devyniasdešimtyjų pradžioje per televiziją pamačiau vieną ne lietuvių gamybos laidą. Joje pora atviravo privataus gyvenimo klausimais: ji – penkeriais metais vyresnė, dirba vadybininke stambaus kapitalo įmonėje ir užtikrina materialinę šeimos gerovę; jis – studijuoja doktorantūroje ir rūpinasi buitimi. Labai neįprastas vaidmenų pasidalijimas! Publika netvėrė kailyje: „Kas apsiperka? Tvarko namus? Skalbia?“ „Skalbimo mašina“, – pasigirsta atsakymas. „O lygina?“ „Mes nelyginame“, – prisipažino moteris. „Jeigu ši amerikietė gali sau leisti nelyginti, kodėl aš turėčiau gaišti laiką?“ – pamaniau ir pradėjau revoliucines permainas savo gyvenime. /Margarita/

Ar verta stebėtis susiformavusiu įvaizdžiu, kad vyrai šeimoje labiau atsipalaidavę ir smagesni nei amžinai priekaištaujančios moterys? Kol jie užsiima „svarbiais“ reikalais, joms tenka visi nesibaigiantys, nevertinami, „nereikšmingi darbeliai“: namų ruoša, šeimos laisvalaikio planavimas ir kitų reikalų administravimas. Prieš akis iškyla pašaipus pikto, vyrus su kočėlu besivaikančių moterų vaizdinys. Jos esą tokiomis tampa būtent po vedybų ar apsigyvenusios su vyru, nes pasimatymų metu slepia tikrąjį veidą. Ar ne iš čia ir kyla mitai, kad vyrai – geresni kulinarai, kirpėjai, siuvėjai, stilistai? Istorikai šie užsiėmimai nebuvo jų kasdienės pareigos. Lengva girtis puikiai pagamintais sėkmadienio pietumis, jei visą savaitę virėjos darbas gulė ant partnerės pečių.

Anot Europos lyčių lygybės instituto duomenų, namų ruoša bent valandą per dieną užsiima 91 proc. moterų ir 30 proc. vyrų. Tai dažnai reiškia, kad moterys mažiau laiko skiria mokytis naujų įgūdžių, kurti, svajoti ar paprasčiausiai trumpiau miega.

Kas nutiktų namuose pasibaigus švarams kavos puodeliams, jei visos moterys staiga nustotų rūpintis namų ruoša? Gal apsikeitusios vaidmenimis jos galėtų šiek tiek atsipalaiduoti, o vyrai virstų priekaištaujančiais bambekliais?

Smagu, kad vyrai namuose tvarkosi vis daugiau, bet tikroji lygybė šioje srityje bus tuomet, kai moterys galės ne tik mažiau tvarkytis, bet ir to tvarkymosi neorganizuoti. Kai niekas nesakys, kad vyrų darbai namuose ar vaikų priežiūra yra pagalba moteriai. Parkuose matydami vežimėlius stumiančius tėčius liaupsiname jų pasiaukojimą ir atsidavimą tėvystei, o tokį pat mamų veiksmą laikome įprastu, jo

net nepastebime. Dabar tėvystės atostogos prieinamos visiems naujagimių tėčiams. Šeimai finansinių iššūkių tai nesukelia, o vaiko atvykimą į pasaulį daro sklandesnį, užtikrina lygiavertį dalijimąsi rūpesčiais, tačiau retas vyras tomis atostogomis naudojasi.

Netolygus namų ruošos darbų pasiskirstymas nėra vien „tinginio“ vyro kaltė – pažįstame moterų, kurios nėra linkusios jų patikėti partneriams, esą jie vis tiek nepadarys „kaip reikia“. Šis užburtas ratas – dar viena kultūrinio seksizmo apraiška.

Tvarkingumas mūsų kultūroje – kertinė vertybė, mergaitėms skiepijama nuo mažens (šiam sąrašui – ir mandagumas, nuolankumas, švelnumas, grožis, pasiaukojimas, kitos „moteriškos“ savybės). Todėl ir suaugusioms moterims sunku patikėti, kad išpuoselėti namai nėra svarbiausias jų vertės įrodymas.

Parengta pagal Lygių galimybių plėtros centro <https://gap.lt/> informaciją